

VLADIMIR MAŽURANIĆ

Pravi član i predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

Pravni povjesničar i književnik Vladimir Mažuranić bio je pravi član¹ i predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, današnje Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Vladimir Mažuranić potječe iz ugledne vinodolske obitelji koja je imala istaknutu ulogu u hrvatskoj pravnoj te političkoj i kulturnoj povijesti. Bio je polivalentna ličnost: uz temeljito poznavanje uprave i duboko shvaćanje prava, bio je i književnik – pisao je pjesme, dramske tekstove i biografske studije – ali ponajprije istaknuti znanstvenik. Jugoslavenska akademija izdala je u razdoblju 1908. – 1922. u deset svezaka njegovo kapitalno znanstveno djelo *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, a 1923. i autorove *Dodatke* ukupnog opsega od 1.756 stranica. Začuđuje činjenica da u našoj znanosti još uvijek nema potpunije ocjene značenja i dometa toga djela. Za predsjednika Jugoslavenske akademije izabran je u svibnju 1918. Gospodarske, političke i društvene okolnosti koje su nastale nakon završetka Prvog svjetskog rata dodatno su otežale Mažuranićev trogodišnji mandat na čelu Akademije.

Ključne riječi: Vladimir Mažuranić; Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti; *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*; predsjednik Akademije.

1. UVOD

Vladimir Mažuranić potječe iz ugledne obitelji iz Novog Vinodolskog koja je hrvatskoj politici, književnosti i znanosti dala u XIX. i XX. stoljeću nekoliko istaknutih imena. Uz vrsnoga filologa i poliglota Antuna Mažuranića (1805. – 1888.), književnika, političara i pravnika Ivana (1814. – 1890.), koji je ujedno i pisac remek-djela *Smrt Smail-age Čengića*, toj obitelji pripadaju i književnik Vladimir Fran (1859. – 1928.), pisac *Lišća* i *Od zore do mraka*, putopisac Matija (1817. – 1881.), autor *Pogleda u Bosnu*, i književnica Ivana Brlić-Mažuranić, prva žena koja je izabrana

¹ Prema današnjoj nomenklaturi, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti ima četiri kategorije članova, i to: počasne članove, redovite članove, dopisne članove i članove suradnike. U skladu sa *Zakonom o JAZU* od 29. prosinca 1971., dotadašnji pravi član postaje redoviti član (akademik).

Ivan Mažuranić iz: Milan Grlović, *Album zaslužnih Hrvata XIX stoljeća*, Zagreb, 1896. – 1900.

u Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti.² Prema istraživanju Hodimira Sirotkovića, „u trenutku osnivanja Jugoslavenske akademije, u proljeće 1866. godine, Ivan Mažuranić bio je u političkoj nemilosti. Stoga i nije predložen za njezina člana, usprkos stečenom velikom znanstvenom, državničkom i pjesničkom ugledu. Taj uvredljiv postupak prema njemu izazvao je njegova brata Antuna i prijatelja Ivana Kukuljevića Sakcinskog da se odreknu članstva u Akademiji.“³

² Vladimir MAŽURANIĆ, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Zagreb, 1908. – 1923. (pretisak: Vladimir MAŽURANIĆ, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, 2. sv., Zagreb: Informator, 1975.). Za dopisnu članicu Jugoslavenske akademije Ivana Brlić-Mažuranić izabrana je na godišnjoj skupštini održanoj 8. svibnja 1937. Prijedlog za njezin izbor dao je pravi član dr. Milivoj Dežman na sjednici Umjetničkog razreda održanoj 12. siječnja 1937.

³ Vidi poblježe Hodimir SIROTKOVIĆ, Uloga Vinodolske obitelji Mažuranić u pravnoj, te političkoj i kulturnoj povijesti hrvatskog naroda, *Rad HAZU*, 465, Zagreb, 1993., 159.

Vladimir Mažuranić bio je sin hrvatskoga „bana pučanina“, kako su Ivana Mažuranića zvali zbog njegova neplemenitaškog podrijetla, i Aleksandre, sestre pjesnika Dragutina Demetra, te otac književnice Ivane Brlić-Mažuranić.⁴ Rodio se 16. listopada 1845. u Karlovcu, gdje mu je otac bio „sirotinjski kurator“ u Gradskome poglavarstvu. Gimnaziju je polazio u Zagrebu, a pravne znanosti u Beču (gdje mu je otac bio predsjednik Hrvatske dvorske kancelarije) i na Kraljevskoj pravoslavnoj akademiji u Zagrebu, na kojoj je i diplomirao 1866. u svojoj 21. godini.⁵ U državnoj je službi od 1867. obavljao poslove sudskog pripravnika, zatim gradskog suca u Zagrebu, državnog odvjetnika u Ogulinu te karlovačkog podžupana. Godine 1878., nakon što su austrougarske okupacijske snage s mandatom Berlinskog kongresa zaposjele dotadašnju tursku pokrajinu Bosnu i Hercegovinu, postaje civilni komesar u vojnoj komandi austrijskoga generala Filipovića. Tamo se sukobio s vojnim i građanskim vlastima zbog svojega prijedloga rješenja kmetских odnosa naslijeđenih od Turaka. Tražio je naime da se ti odnosi ukinu na temelju otkupa koji bi izvršili kmetovi (kako je to učinjeno nakon 1848. godine u ugarskim zemljama). Budući da taj njegov prijedlog nije prihvaćen, ubrzo se vraća u Karlovac, odakle je bio premješten u Jastrebarsko.

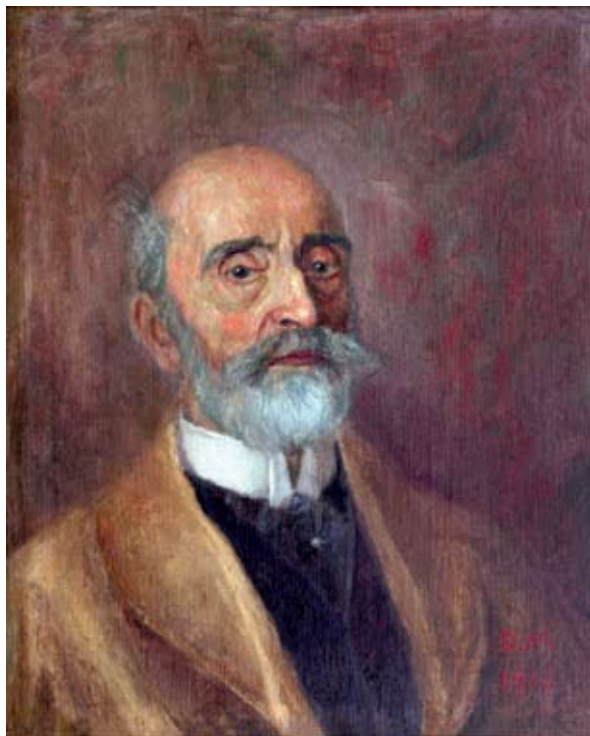
Od 1884. godine Mažuranić je djelovao u Odjelu za pravosuđe Hrvatsko-slavonsko-dalmatinske vlade, gdje je izradio nacrt Zakona o uređenju zemljišnih zajednica. Radeći u sudskoj i upravnoj struci na zemljišnim odnosima, često se susretao sa starom pravnom terminologijom koju sudsko-upravni aparat uglavnom nije prihvaćao već je pristupao kovanju novih nezgrapnih izraza, počesto time unakazujući narodni jezik. Zbog toga je smatrao da bi valjalo pročistiti domaću pravničku, upravnu i sudsku terminologiju i iz sudskih odluka izbaciti tuđinske izraze protivne duhu hrvatskoga jezika. Kao rezultat te ideje i upornog dvadesetgodišnjeg rada objavljen je njegov najvažniji znanstveni rad – *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*.⁶

Vladimir Mažuranić bio je polivalentna ličnost: uz temeljito poznavanje uprave i duboko shvaćanje prava, bio je i književnik – u mlađim danima pisao je pjesme, dramske tekstove i biografske studije – ali prije svega istaknuti znanstvenik. To mu je donijelo i mnogobrojne pohvale i priznanja: izabran je za predsjednika

⁴ Otac Ivan, sin Vladimir i unuka Ivana bili su tijekom čitava života izuzetno povezani i posvećeni srodnim temama. Osim kćeri Ivane, obitelj V. Mažuranića imala je još troje djece: sinove Božidara i Želimira te kćer Aleksandru.

⁵ Od 1850. do 1874. Fakultet djeluje kao Kraljevska pravoslavna akademija i jedino je visoko učilište u Hrvatskoj, čime je omogućen kontinuitet Zagrebačkoga sveučilišta. U vremenu od 1874. do 1926. djeluje kao Pravoslavni i državoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a od 1926. kao Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

⁶ MAŽURANIĆ, *Prinosi*, I.

Darko Mažuranić, Portret Vladimira Mažuranića, ulje na platnu, sig. ddk. D.M./1926. HAZU.

Banskoga stola (1908. – 1912.),⁷ bio je dugogodišnji član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (pravi član od 11. ožujka 1910. u Filozofičko-juridičkom razredu i njezin predsjednik u razdoblju 1918. – 1921.), počasni član Češke akademije, Poljske akademije znanosti i Učenog društva u Lavovu te dopisni član mnogih drugih međunarodnih znanstvenih ustanova. Sveučilište u Zagrebu dodijelilo mu je 1925. počasni doktorat. U poznim se godinama, posebice nakon završetka *Prinosa*, bavio ponajprije povijesnim temama, osobito ulogom Hrvata u islamskom svijetu. Osim već spomenutih *Prinosa*, najvažniji su mu radovi: *O rječniku pravnog nazivolja hrvatskoga*, drama *Grof Ivan*, *Hrvatsko pravno-povijesni izvori i naša lijepa književnost*, *Djela Ivana Mažuranića*, *Melek „Jaša Dubrovčanin“ u Indiji godine 1480.-1528. (i njegovi prethodnici u Islamu prije deset stoljeća)*.

⁷ Banski stol bio je visoki sud Hrvatske i Slavonije. Nastao je iz ustanove Banskoga sudišta, koje se spominje već u XII. st. Mjesto, vrijeme i sastav suda određivao je Hrvatski sabor. Ukinut je 1945. godine.

U ovom članku prikazat će se bogat znanstveni opus Vladimira Mažuranića s naglaskom na njegov nedovoljno poznat rad u Jugoslavenskoj akademiji. O njegovu književnom stvaralaštvu dat će se samo osnovne napomene.

2. ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD VLADIMIRA MAŽURANIĆA

Povijest države i prava, kojom se dugo bavio Vladimir Mažuranić, u Hrvatskoj se razvija u sklopu opće povijesne znanosti. Međutim, osnutkom Katedre za historiju države i prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1912. godine, prava se povijest razvija kao posebna znanstvena disciplina koja spaja povijest sa znanošću o državi i pravu. Poseban doprinos razvitku te znanstvene discipline dala je Jugoslavenska akademija, koja je od prvih godina svoga postojanja objavila niz knjiga i monografija s područja pravne povijesti, uključivši i razvitak običajnog prava. Djela s područja države i prava Akademija je objavljivala ne samo kao zasebne knjige nego i kao monografije uvrštene u niz svojih drugih izdanja, napose u zborniku *Monumenta historico-iuridica Slavorum meridionalium*, zatim u zborniku *Codex diplomaticus* te u *Zborniku sadašnjih pravnih običaja u Južnih Slavena*. Od samog konstituiranja Akademije povijest države i prava ušla je u djelokrug Filozofičko-juridičkog razreda, dok se opća povijest obrađivala u Historičko-filologičkom razredu. Ta nelogičnost ispravljena je tek 1947., kada su se u obnovljenoj Akademiji obje srodne znanstvene discipline našle zajedno u Odjelu za filozofiju i društvene nauke, danas Razredu za društvene znanosti.

U razdoblju od početka rada Akademije do početka Drugoga svjetskog rata pravi članovi Filozofičko-juridičkog razreda koji su se bavili poviješću države i prava bili su: Baltazar Bogišić, Božidar Petranović, Jaromir Hanel, Kosta Vojnović, Vladimir Mažuranić, Ivan Strohal, Milivoj Maurović i Marko Kostrenčić.⁸

Rad na proučavanju naše pravne prošlosti koji bi bio sabran u rječniku pravnoga nazivlja započeo je Vladimir Mažuranić 1877. godine. O tome je, prema navodima Marka Kostrenčića, prvi put javno pisao 1902. u članku objavljenom u *Vjestniku zem. arhiva* ovim riječima: „Dobro bi djelo učinio po narodni napredak, tko bi iz svih naših pravnih spomenika pocrpao i vještački obradio u obliku rječnika pravno nazivlje i frazeologiju tj. mislim pod tim precizni izražaj pravnih pojmova i činitaba stranaka u poslovima pred sudom u staroj hrvaštini. Naravno da ima mnogo toga, što će biti neuporabivo te po samoj naravi stvari zastarjelo i nevaljalo...“ Za tu su se ideju zainteresirali njegovi prijatelji, tadašnji predsjednik Jugoslavenske akademije povjesničar Tadija Smičiklas i pravi član Franjo Marković, te ga

⁸ 125 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1866-1991, Zagreb: HAZU, 1991., 45-47.

nagovorili, poznajući njegove sposobnosti i energiju u radu, da se prihvati pravne povijesti i započne s radom na hrvatskome pravno-povijesnom rječniku.⁹

U već spomenutom članku Vladimir Mažuranić nadalje kaže: „Braća Antun i Ivan Mažuranić bili su, kako je poznato, vrsni poznavaoči stare knjige naše, naročito vični već od djetinjstva nazirat u pismu glagolskom neku domaću svetinju. S velikim su se oni interesom bavili proučavanjem toga pisma i u obće spomenik iz prošlosti hrvatske. Plod je njihova truda, kadikad zasebnoga, kadikad zajedničkoga, ne samo izdanje ‘Vinodolskog zakona’...“¹⁰ U nastavku članka autor je objavio popis svih listina koje se čuvaju u Mažuranićâ, kako onih koje do sada nisu otisnute (glagoljicom ili latinicom), tako i onih hrvatskih listina koje su već tiskane (uglavnom u novijem prijepisu). Nakraju podsjeća da je 1879. u Novom Vinodolskom pregledavao spise koji su od starine bili pohranjeni u obitelji Mažuranić, a tada su se nalazili kod najstarijeg člana te obitelji Josipa, koji ih je čuvao s velikom pažnjom i nije se od njih htio rastati.¹¹

Iste godine, pišući *O rječniku pravnog nazivlja hrvatskoga*¹², Vladimir je Mažuranić izložio metodološku osnovu budućega djela kojim je trebalo zadovoljiti nekoliko temeljnih ciljeva, i to:

- da se na temelju dostupnih izvora pokaže razvitak hrvatske pravne terminologije od najdavnijih vremena i s tim u vezi utvrdi neprekidnost vlasti hrvatskoga diplomatskoga jezika;
- da se u pravnu terminologiju ponovno uvedu narodni termini koji su zbog „prekinute niti“ službenoga hrvatskoga jezika bili zamijenjeni u uporabi „neshodnim i nenaravnim kovanicama“; on taj svoj rad namjenjuje “učenicima pravnicima budućnosti“, koji će biti pozvani „da predlože izmjenu trošne pravne terminologije“;
- da se najširem krugu pravnika omogućiti da se lako i što točnije i potpunije uvedu u sve faze službenog, sudbenog i upravnog jezika.¹³

Mažuranić vrlo temeljito razlaže zašto je, po njegovu mišljenju, uz veliki akademijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, potreban još i jedan pravno-povi-

⁹ Opširnije o tome vidjeti u: M. KOSTRENIĆ, Vladimir Mažuranić: Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik [prikazi], *Mjesečnik Pravnčkog društva u Zagrebu*, 48, Zagreb, 1922., 506-507.

¹⁰ Vladimir MAŽURANIĆ, Sbirka hrvatskih listina u Mažuranićâ, *Vjestnik zemaljskog Arkiva*, god. 4., sv. 4, Zagreb, 1902., 195.

¹¹ Ibid., str. 197-205.

¹² Vladimir MAŽURANIĆ, O rječniku pravnoga nazivlja hrvatskoga, *Rad JAZU*, 150, Zagreb, 1902., 235-246.

¹³ MAŽURANIĆ, O rječniku, 240-241.

jesni rječnik. Akademijski rječnik, prema njegovu kazivanju, ima „poslužiti jezikoslovlju, obuhvaćajući sve blago jezično i knjige iz ustiju puka pocrpano“, a pravno-povijesni bi rječnik trebalo stegnuti samo na pravničko stručno nazivlje. Nadalje, akademijskom je rječniku zadaća da „tumači i sravnjuje etimologijski i slovnički“, a pravno-povijesnom rječniku „mi bismo dodavali tumač pravnoznanstveni, tražeći prispodobe i nalike u pravnim uredbama po plemenu ili pravu srodnih naroda“. Pravnički bi rječnik imao dakle biti dopunom akademijskog.¹⁴

U predgovoru svojega kapitalnog znanstvenog djela, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, tiskanomu uz X. svezak 1922. godine, Mažuranić dodatno objašnjava razloge zbog kojih je Akademija početkom 1907. odlučila izdati njegov *Hrvatski pravno-povjestni rječnik* te odredila „u svoje ime kao sudruga za korekturu i tehničko udešavanje tiska na pomoć g. Prof. dr. Dragutina Boranića“, kojeg je tijekom dugih godina rada na *Prinosima* Mažuranić smatrao *svojom desnom rukom*. On nadalje kaže: „Jugoslavenska je akademija u dogovoru sa pravo i državoslovnim fakultetom našeg sveučilišta odlučila izdavati dalmatinske statute, te joj je za to osigurana potpora kr. Zemaljske vlade. Akademijski se odbor, koji izdanja sprema, uvjerio, da bi za bolje razumievanje rečenih statuta bio potreban osobit rječnik. Ima već mnogo godina, što sam nastojao da pobilježim i poređam iz naših pravnih spomenika s ovkraj i s onkraj Velebita ono, što mi se činilo vrijedno spomena, ne bi li poslužilo za hrvatski pravno-povjestni rječnik.“

U nastavku opširnog predgovora Mažuranić s velikom dozom skromnosti objašnjava da je u dogovoru s rukovodstvom Akademije odustao od prvotne Akademijine ideje da se pripremi *Rječnik* zbog bojazni „da se ovim nazivom ne probude očekivanja koja moji nedostatni prilozi ne bi mogli zadovoljiti“,¹⁵ pa je prihvaćeno da se koristi naziv *Prinosi* kao manje obvezujuć.

Sve spomenute prethodne pripreme omogućile su da na svečanoj sjednici Jugoslavenske akademije održanoj 1908. drugi tajnik i knjižničar dr. August Musić najavi da će tijekom te godine Akademija izdati prvi svezak Mažuranićeva *Prinosa za hrvatski pravno-povjestni rječnik*.¹⁶

¹⁴ KOSTRENCIĆ, Vladimir Mažuranić, 507.

¹⁵ MAŽURANIĆ, *Prinosi* I, str. 1-2.

Ljetopis JAZU za godinu 1906., sv. 21., Zagreb, 1907., str. 27. Na sjednici Filozofičko-juridičkoga razreda Jugoslavenske akademije održanoj 2. siječnja 1907. čitao se zapisnik sa sjednice Odbora za izdavanje starih dalmatinskih statuta od 9. prosinca 1906., iz kojega se vidi da je taj odbor jednoglasno pristao na to da se *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik* Vladimira Mažuranića izdaju troškom dotacije Kr. zemaljske vlade od 5.000 K za izdavanje dalmatinskih statuta, eventualno i troškom njezine daljnje dotacije za istu svrhu. Svake se godine trebao izdati po jedan svezak od najmanje 10 araka.

¹⁶ Vidi *Ljetopis JAZU*: sv. 22: za godinu 1907., Zagreb, 1908., 68.

Ubrzo nakon toga uslijedilo je prvo veliko Akademijino priznanje Vladimiru Mažuraniću. Naime na sjednici Filozofičko-juridičkoga razreda od 18. studenoga 1909. na prijedlog pravog člana dr. Franje pl. Markovića zaključeno je da se na skupnoj sjednici Akademije predlože novi članovi toga razreda, i to: predsjednik Kr. banskog stola u Zagrebu Vladimir Mažuranić za pravoga člana, a izv. sveučilišni profesor dr. Albert Bazala za člana dopisnika.¹⁷ U obrazloženju prijedloga za izbor Vladimira Mažuranića koji se čuva u Akademijinu Arhivu Franjo Marković posebno je istaknuo vrijednost i izvornost dvaju do tada tiskanih svezaka *Prinosa za hrvatski pravno-povjestni rječnik* te priznanja koja su *Prinosi* dobili, osobito od inozemnih stručnjaka: Čeha prof. dr. K. Kadleca, poljskog znanstvenika prof. O. Balzera, ruskih profesora V. A. Franceva i F. F. Zigelja, bugarskog stručnjaka S. S. Bobčeva i njemačkog pravnog povjesničara L. K. Goetza te domaćih znanstvenika: prof. dr. J. Šilovića i prof. dr. I. Strohala.¹⁸ Na svojem glavnom zasjedanju održanom 11. ožujka 1910. Skupština Akademije izabrala je dva prava člana, i to: u Filozofičko-juridičkom razredu pravnog povjesničara Vladimira Mažuranića, a u Historičko- -filologičkom razredu povjesničara Ferdu Šišića.¹⁹

Nakon izbora za Akademijina člana Mažuranić je vrlo aktivno sudjelovao u radu Akademije. Tako je od izbora sve do svoje smrti bio član Odbora za izdavanje historičkih i historijsko-juridičkih spomenika, a Financijalnog odbora i Odbora za galeriju slika od 1912. do 1918., kada je izabran za predsjednika Akademije. Godine 1915., nakon smrti dugogodišnjeg razrednog predstojnika dr. Franje Markovića, izabran je i na dužnost predstojnika Filozofičko-juridičkog razreda. Tu je dužnost, prema vlastitoj želji, obnašao samo jednu godinu.²⁰

Listajući primjerke *Ljetopisa JAZU* za godine nakon Mažuranićeva izbora za pravog člana Akademije, nailazimo na čitav niz do sada nepoznatih podataka o njegovu radu u Jugoslavenskoj akademiji. Tako je na skupnoj sjednici Akademije održanoj 1911. izražena zahvalnost Vladimiru Mažuraniću što je Akademijinu Arhivu poklonio arhivu svoje obitelji, u kojoj ima dragocjenih glagoljskih spomenika.²¹ Osim toga potkraj 1918., tada već kao predsjednik Jugoslavenske aka-

¹⁷ *Ljetopis JAZU*: sv. 24: za godinu 1909., Zagreb, 1910., 36.

¹⁸ Autograf obrazloženja prijedloga dr. Franje Markovića za izbor Vladimira Mažuranića čuva se u Arhivu Hrvatske akademije, registratura JAZU, br. 254/1909.

¹⁹ *Ljetopis JAZU*: sv. 24., str. 51.

²⁰ *Ljetopis JAZU*: sv. 29., str. 3, 37.

²¹ *Ljetopis JAZU*: sv. 25., str. 46.

U Arhivu Hrvatske akademije čuva se ostavština Ivana i Vladimira Mažuranića (Zbirka ostavština Arhiva HAZU, XV-43). U toj se ostavštini, uz veći broj kupoprodajnih ugovora, oporuka i drugih pravnih akata iz Novog Vinodolskog (XVIII. i XIX. st.), zatim službenih spisa te mladenačkih pjesama, rukopisa i književnih djela Vladimira Mažuranića, nalazi i u kožu uvezana bilježnica *Memoarske poli-*

demije, Mažuranić je Akademiji poklonio iz ostavštine svojega strica Antuna Mažuranića rukopis nekih pjesama iz vremena dubrovačke književnosti.²²

Početkom 1912. godine car Franjo Josip I. prihvatio je molbu Vladimira Mažuranića da ga, zbog odlaska u mirovinu, razriješi dužnosti predsjednika Banskoga stola, što mu je omogućilo veći angažman u Akademiji, a posebice intenzivniji rad na *Prinosima*.²³

Iste je te godine Mažuranić na Akademijinoj svečanoj sjednici čitao opsežnu raspravu pod nazivom *Hrvatski pravno-povjestni izvori i naša liepa književnost*, u kojoj na temelju dotadašnjih istraživanja obrazlaže djelovanje pravne prošlosti na pojavu lijepe književnosti u nas. Ne ulazeći u širu analizu teksta koji je integralno objavljen u *Ljetopisu JAZU*,²⁴ osvrnut ćemo se samo na onaj dio u kojem autor podsjeća na niz hrvatskih povjesničara novijeg doba počevši od Ivana Kuljevića, Ivana Tkalčića, Tadije Smičiklase, Vjekoslava Klaića i Ferde Šišića, koji su svojim radovima osvijetlili prošle vjekove, ne samo vještinom prikazivanja povijesnih događaja već i objavama i kritičkim izdanjima strogo povijesnih i pravno-povijesnih izvora, tako da će se sada moći podrobnije objasniti tamne strane staroga hrvatskoga pravnog života. I nastavlja: „Ja sam u svojih ‘Prinosih’ naznačio najvažnija djela, koja već do sada mogu podati upute u tom pravcu. Jedno mi je iztaći: temelj upoznaji našeg naroda, njegovih državnih, crkvenih, društvenih, gospodarskih i prosvjetnih prilika, položio je nezaboravni Rački. Bez njega već se dosadanji uspjesi na tom polju ne mogu ni pomisliti.”²⁵

U istom *Ljetopisu* nalazi se i podatak da je na skupnoj sjednici održanoj 14. prosinca 1911. Vladimir Mažuranić predložio dr. Ivana Strohala za pravog člana Akademije te da je Filozofičko-juridički razred predložio da se u Akademijinu proračunu za godinu 1912. osigura dovoljna svota za nastavak tiskanja Mažuranićeva pravno-povijesnoga rječnika.²⁶

Ovdje želimo podsjetiti da su članovi Jugoslavenske akademije na svojoj prvoj sjednici 26. svibnja 1866., nakon što su prihvatili Poslovnik, izabrali Josipa

tičke zabilješke Vladimira Mažuranića iz god. 1894., 1897., 1898., 1899., 1903., 1904., 1905. – 1907. Bilježnica na 130 stranica sadržava autorova sjećanja na ljude i događaje iz godina na koje se odnosi, a među prvim bilješkama nalazi se ona o audijenciji njegova oca Ivana Mažuranića kod cara 1866. godine.

²² *Ljetopis JAZU*: sv. 33., str. 45.

²³ Akt Predsjedništva Kr. banskog stola od 24. veljače 1912. koji se također nalazi u Zbirci ostavština Arhiva HAZU, pod signaturom XV-43.

²⁴ *Ljetopis JAZU*: sv. 26., str. 81-146.

Svečana sjednica Jugoslavenske akademije održana je 20. travnja 1912. Cjelovit tekst rasprave Vladimira Mažuranića na 58 stranica te daljnjih 8 stranica s 24 napomene objavljen je u naznačenom *Ljetopisu*.

²⁵ *Ibid.*, str. 84.

²⁶ *Ibid.*, str. 37.

Jurja Strossmayera za pokrovitelja, a istaknutoga hrvatskog povjesničara Franju Račkoga za njezina predsjednika. Strossmayer je bio pokrovitelj Akademije do svoje smrti 1905. godine. Nakon njegove smrti nije se birao pokrovitelj Akademije sve do 1915., kada je na to mjesto izabran dr. Antun Bauer, nadbiskup zagrebački i pravi član Akademije od 14. prosinca 1899. Nakon njegove smrti (1937.) Akademija nije više birala pokrovitelja.

Dana 28. srpnja 1917. Akademija je svečanom sjednicom obilježila 50. obljetnicu prve svečane sjednice koja je bila održana 28. srpnja 1867. u punoj dvorani Narodnoga doma u Zagrebu. Na sjednici je govorio pokrovitelj dr. Antun Bauer i pritom podsjetio na poteškoće i uspjehe koje je Akademija postigla u prethodnih pedeset godina, ali i na jednu još uvijek neostvorenu zadaću, a to je osnivanje četvrtog, umjetničkog razreda. Na istoj je sjednici Akademija izabrala poseban odbor koji će imati zadaću urediti pravilnik za rad novoga razreda i pobrinuti se za financijsku stranu toga pitanja.²⁷

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti izdala je u razdoblju 1908. – 1922. godine u deset svezaka djelo Vladimira Mažuranića *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, a 1923. godine i autorove *Dodatke*, čime je bio kompletno rad na tome zahtjevnom projektu. Ukupni mu je opseg iznosio deset svezaka – a tiskan je na 1.756 stranica, dok jedanaesti svezak, koji sadrži *Dodatke*, ima 15 stranica autorova predgovora te 76 stranica rječnika.

Tijekom dugogodišnjega mukotrpnog rada na *Prinosima* Mažuranić je znatno proširio prvobitni koncept rječnika uključujući u njega i ekonomske pojmove naše prošlosti te čitav niz socioloških, etnografskih i drugih fenomena. Obradio ih je zavidljivošću akribijom, pogotovo kada se zna da je na tome uglavnom sam radio.

Djelo je prije svega dokaz začudne autorove marljivosti, a kao potpun inventar pravnih hrvatskih termina odlično služi svima koji se bave našom pravnom poviješću.

Budući da su svesci izlazili u velikim vremenskim intervalima i u maloj nakladi, kompleti Mažuranićeva rječnika već su odavna bibliografska rijetkost, pa je Izdavačka kuća Informator iz Zagreba 1975. izdala pretisak (reprint) kompletnih *Prinosa* u dva dijela. U tom je izdanju zadržana kronologija originalnog izdanja. Izuzetak čini Mažuranićev predgovor, koji je izašao 1922. godine, te tamo navedene kratice, koje su reproducirane na početku knjige.²⁸

²⁷ Ljetopis JAZU: sv. 32., str. 21, 34, 35 i 91.

U odbor za priprave radnje oko osnivanja razreda za umjetnost izabrani su ovi pravi članovi: dr. Đuro Arnold, dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger, dr. Juraj Majcen, dr. Gavro Manojlović, Vladimir Mažuranić i dr. Ferdo Šišić.

²⁸ MAŽURANIĆ, *Prinosi*, I, 1.

Djelo se počelo tiskati kada su autoru bile 64 godine, a dovršio ga je sa 77. Osim toga djelo je izlazilo u teškom vremenu velikog rata, kada je i samo tiskanje zadavalo velike poteškoće čak i takvom nakladniku kakav je bila Jugoslavenska akademija. Za vrijeme rada na *Prinosima* Mažuranića su zadesili i obiteljski problemi (1919. nakon dugotrajne bolesti preminula mu je supruga Henrietta), a i njegova je tjelesna snaga slabjela.

Jedan od rijetkih znanstvenika i tada Mažuranićev mlađi kolega u Akademiji koji je svojim ocjenama i prikazima pratio izlaženje pojedinih svezaka *Prinosa* bio je Marko Kostrenčić. On je u nekoliko navrata u *Mjesečniku pravničkog društva u Zagrebu* vrlo pozitivno pisao o *Prinosima*. Spomenut ćemo nekoliko primjera.

Prvi put to je učinio 1913. prigodom objavljivanja trećeg sveska *Prinosa* ne krijući svoje oduševljenje što „hrvatsku pravnu povijest obrađuje takva snaga“. Marko Kostrenčić dalje navodi da je metoda obrade i u ovom svesku ostala ista kao i u prijašnjima te podsjeća da autor svakoj riječi dodaje latinski, odnosno, ako je riječ davna, i aktualni hrvatski izraz, a odstupa od toga samo ako je riječ nejasna značenja, te zaključuje: „Ne nalazimo u rječniku uvrštene samo riječi znamenovanja strogo pravno-povjesnog, nego pregledamo li ga u cijelosti, mislim da ćemo dobiti dojam, da se je autor obazirao na cijelu kulturu, pa bi mogao u neku ruku nositi i naslov kulturno-povijesnog rječnika.“²⁹

Kostrenčić se ponovno oglasio nakon tiskanja petog sveska *Prinosa* u kojem se, uz ostale, nalaze riječi: medja, medjusobac, meštar, miena, milost, mir, mit, muka, najam, narod, nasljedstvo, notar, novština, običaj, obrana, obrt i druge. Njega je posebno obradovalo Mažuranićevo tumačenje pojma „novština“ s obzirom na to da se podudara sa značenjem koje on upotrebljava „u svojoj dosada neobjelodanjenoj habilitacionoj radnji o Vinodolskom zakonu.“³⁰

U trećem prilogu objavljenom 1922., odmah nakon objave zadnjeg, desetog sveska, Kostrenčić daje vrlo visoku ocjenu Mažuranićevu djelu: „Što se tiče same pravne naše istorije, to možemo mirne duše ustvrditi, da je djelo g. Mažuranića u tom pogledu osnovno i da će svatko, tko će se htjeti ozbiljno njome baviti, morati o svakom mišljenju njegovom voditi računa.“ i nastavlja: „Ali i tamo, gdje se tko ne bi složio sa izvodima njegovima, ostaje neosporna i nepokolebljiva vrijednost onomu materijalu, što ga je za svaki pojam, svaku riječ, svaku ustanovu tako savjesno i mučno sakupio g. Mažuranić.“³¹

²⁹ Marko KOSTRENIČIĆ, Vladimir Mažuranić: Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik [prikazi], *Mjesečnik Pravničkog društva u Zagrebu*, 39, Zagreb, 1913., 484.

³⁰ KOSTRENIČIĆ, Vladimir Mažuranić: Prinosi, *Mjesečnik Pravničkog društva u Zagrebu*, 42, Zagreb, 1916., 372-378.

³¹ KOSTRENIČIĆ, Vladimir Mažuranić, 509.

3. VLADIMIR MAŽURANIĆ – PREDSJEDNIK JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

Propašću Austro-Ugarske Monarhije i osnivanjem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u prvi se mah nije ništa promijenilo u radu Jugoslavenske akademije. Ona je nastavila djelovati prema pravilima iz 1866. godine. Pravila su promijenjena tek 1921. godine, ali samo da se prilagode novim prilikama. Akademija je, kao i druge tadašnje nacionalne institucije, pozdravila osnivanje nove države, ali je prvotno oduševljenje brzo splasnulo. Odmah u početku toga razdoblja Akademija se suočila s veoma teškim prilikama, jer su državne subvencije bitno smanjene, a vlastita su joj sredstva drastično izgubila na vrijednosti, pogotovo zbog veoma nepovoljne zamjene stare valute novom.

Svečane izjave regenta Aleksandra Karađorđevića prilikom posjeta Jugoslavenskoj akademiji i polaganje srebrnog lovor-vijenca pred Strossmayerovo poprsje sredinom 1920. godine bili su prozirna, licemjerna farsa. Regent je govorio o Strossmayerovu snu koji je postao java i da je u novim uvjetima „naš vaskoliki narod stao na svoje noge i progledao svojim očima“ te da „nesputan okovima ima da stane tamo gdje mu pripada u visokoj civilizaciji“. Iste je godine međutim potpisan Rapallski ugovor kojim su Italiji prepušteni hrvatski krajevi (Zadar, Rijeka, Istra te otoci Cres, Lošinj, Palagruža i Lastovo).³²

Ukratko smo spomenuli okvir stanja (1918. – 1921.) u kojem je razdoblju Vladimir Mažuranić bio predsjednikom Jugoslavenske akademije. O njegovu radu na mjestu predsjednika Akademije ima vrlo malo izvora. Oni se uglavnom svode na podatke iz Akademijinog *Ljetopisa* za te godine te na spomenice tiskane u povodu pojedinih obljetnica Jugoslavenske/Hrvatske akademije.

Vladimir Mažuranić izabran je za predsjednika Jugoslavenske akademije na glavnoj skupštini održanoj 16. svibnja 1918. nakon što je dotadašnji predsjednik Tomislav Maretić unaprijed otklonio eventualni ponovni izbor. Od ukupno prisutnih 15 pravih članova, njegov izbor u tajnom glasovanju podržalo je 13 članova. U skladu s Akademijinim pravilima, car Karlo I. rješenjem od 26. lipnja 1918. potvrdio je izbor pravoga člana Vladimira Mažuranića za predsjednika Akademije u trogodištu 1918. – 1921.³³ Tim izborom Vladimir Mažuranić postao je šesti predsjednik Jugoslavenske akademije. Tu časnu dužnost obavljali su prije njega povjesničar Franjo Rački, pravnik Pavao Muhić, prirodoslovac Josip Torbar, povjesničar Tadija Smičiklas i filolog Tomislav Maretić.

U Akademijinim ljetopisima za te godine nailazimo na puno podataka koji se odnose na rad Akademijinih razreda te na skupne, glavne i svečane sjednice

³² 150 godina HAZU, str. 18.

³³ *Ljetopis JAZU*: sv. 33., str. 48

(izbori novih članova, recenzije predloženih rukopisa, informacije o nakladničkoj djelatnosti, predavanja pojedinih Akademijinih članova), ali i upozorenja o sve većem nedostatku sredstava potrebnih za redoviti rad Akademije.

Do 1918. temeljni izvori financiranja redovitoga rada Akademije bila sredstva Temeljne zaklade Jugoslavenske akademije, prihod od iznajmljivanja Akademijinih stambenih kuća, sredstva potpore Zemaljske kraljevske vlade te prihodi od desetak zaklada, odnosno fondova Akademijinih dobrotvora.

S tim u vezi želimo spomenuti barem neke dobrotvore koji su tada vlastitim sredstvima pomagali rad Akademije.³⁴ Jedan od najvećih svakako jest Marko pl. Czerlien (Crljen), generalmajor u miru. Premda je od ranog djetinjstva bio odgajan i obrazovan u njemačkom duhu, "srce mu do zadnjeg daha osta čisto hrvatsko".³⁵ On je već 1909. darovao Akademiji 20.000 kruna za zakladu pod svojim imenom sa željom da Akademija iz te zaklade izda *Jugoslavenski enciklopedijski rječnik*. No to nije bilo sve. Godinu dana prije smrti (preminuo je 17. listopada 1918.) on je Akademiji oporučno ostavio sav svoj veliki imetak koji se sastojao od vrijednosnih papira i gotova novca. Nad njegovim grobom nadahnuti oproštajni govor održao je predsjednik Akademije Vladimir Mažuranić ističući da ga je s pokojnikom, velikim domoljubom i plemenitim čovjekom, vezalo iskreno poštovanje i prijateljstvo.³⁶

Na skupnoj sjednici Akademije održanoj 21. srpnja 1918. novoizabrani predsjednik zahvalio je na izboru podsjećajući da u buri svjetskoga rata koji još uvijek tinja nije moguće ni pomišljati na programatske izjave. Ipak, najavio je da će se, uz ostale poslove u Akademiji, uskoro pristupiti osnivanju četvrtog, umjetničkog razreda. Osnivanje umjetničkog razreda podržao je prethodno u svom izlaganju na svečanoj sjednici 18. svibnja 1918. i dr. Antun Bauer, pokrovitelj Akademije, uz naznaku da se to dotad nije učinilo zbog ograničenih imovinskih prilika. Rad u tom razredu, prema mišljenju dr. Bauera, „ima u smislu Akademijina statuta biti vezan sa znanošću, a ujedno će se brinuti za unapređenje domaćih likovnih umjetnosti, lijepe književnosti i glazbenih kompozicija“. Pokrovitelj je tom prigodom biranim riječima pozdravio novoizabranog predsjednika Vladimira Mažuranića izražavajući nadu da će svojim umnim sposobnostima, mudrošću u duhu Strossmayera i Račkoga voditi Akademiju od uspjeha do uspjeha na korist hrvatske drage domovine.³⁷

³⁴ U to su vrijeme bile sljedeće zaklade, odnosno fondovi: Akademijiska zaklada; Strossmayerova zaklada za galeriju slika; Glavnica J. Bubačevića; Fond dr. Franje Račkoga; Fond Tadije Smičiklasa; Zaklada dr. D. Neumana; Glavnica gm. M. pl. Czerliena i Glavnica baruna Turkovića; Fond grofa Pejačevića; Fond za osnivanje umjetničkog razreda.

³⁵ Ibid., str. 143.

³⁶ Ibid., str. 153-156.

³⁷ Ibid., str. 58-59.

Prema tim najavama, na glavnoj skupštini Akademije održanoj 24. travnja 1919. obavljen je izbor prvih članova Umjetničkog razreda. Time su stvorene pretpostavke za početak rada toga Akademijina razreda nakon punih 50 godina otkako je i taj razred bio predviđen Akademijinim pravilima.

Izabrani su: pravi članovi 1. Bela Csikos Sessia, 2. Klement Crnčić, 3. Dragutin Domjanić, 4. Martin Pilar, zatim osam počasnih članova te sedam dopisnih članova. Među izabranim počasnim i dopisnim članovima treba spomenuti istaknute hrvatske umjetnike, Vlahu Bukovca, Celestina Medovića, Ivana Meštrovića, Ljubu Babića, Otona Ivekovića i književnika Vladimira Nazora.³⁸

Dva dana kasnije održana je i svečana sjednica Akademije na kojoj je pokrovitelj dr. Antun Bauer s optimizmom govorio o novonastalim političkim okolnostima, tj. stvaranju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. To je bila prva prava prilika da o toj temi progovori i predsjednik Mažuranić. On je tom prigodom, uz ostalo, kazao: „Sudbonosni događaji odvalili su lanjske godine hrvatskoj domovini težu tuđinskoga pritiska. Naš se narod našao na okupu s jednokrvnom najbližom braćom u kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca pod našim drevnim svima nama jednako dragim ravnopravnim imenima...“³⁹

Na toj istoj sjednici V. Mažuranić održao je iscrpno predavanje o Ligi naroda. Biranim je riječima govorio o Thomasu Woodrovu Wilsonu kao javnom začetniku stvaranja Lige naroda, međunarodne organizacije koja će bdjeti nad očuvanjem svjetskoga mira nastojeći da se strahote Prvoga svjetskog rata više nikada ne ponove. Posebno je zahvalio predsjedniku Wilsonu za doprinos Sjedinjenih Država u okončanju rata ovim riječima: „Predsjednik Wilson crpao je odluku za rat i onih svojih četrnaest točaka o načelima mira iz psihe velike demokracije onkraj Atlantika. Potekla je intervencija Amerike još više iz samilosti za tolike patnje i herojske žrtve, negoli iz bojazni pred pobjedom centralnih vlasti. U ime čovječanstva i čovjekoljublja, a za nove misli krenuli su milijuni vojnika iz Amerike s ushitom preko široka mora u krvav boj.“⁴⁰

I pod predsjedanjem V. Mažuranića Akademija se često politički angažirala kada je ocijenila da su ugroženi hrvatski nacionalni interesi. To se dogodilo i na skupnoj sjednici održanoj 11. travnja 1920., kada se na poziv predsjednika skupna sjednica jednoglasno solidarizirala s patriotskim manifestacijama za pravedno rješenje pitanja Rijeke, Kvarnera i Istre koje su se održavale upravo za vrijeme trajanja sjednice.⁴¹

³⁸ *Ljetopis JAZU*: sv. 34., str. 37-38

³⁹ *Ibid.*, str. 47-52.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 65-82.

⁴¹ *Ljetopis JAZU*: sv. 35., str. 26.

Ushićenje s kojim je dočekano stvaranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca brzo je splasnulo. Tako će samo godinu kasnije, na svečanoj sjednici Akademije održanoj 25. svibnja 1920., predsjednik V. Mažuranić sa žalošću utvrditi da su se neke lanjske nade i očekivanja iznevjerile: „Domovinu našu eto ni danas ne grije toplo sunce pravoga mira, časna i blagoslovena. Sve pokrajine kraljevstva našega jednako pate od teške rane, koju zloraba sile nanosi narodnomu biću. Stisnuli smo zube od ljute boli a pregnut ćemo muški, da konačno ipak savlada krivicu pravda...“ I nastavlja: „Pod bremenom tužnih tih prilika stenje i naša Akademi-ja, ali klonula nije.“⁴²

Pri kraju trogodišnjeg mandata predsjednika Akademije, poljuljanog zdravstvenog stanja i u visokoj životnoj dobi, Mažuranić se sam zahvaljuje na predsjedničkoj časti, jer mu oduzima previše vremena, a on žuri završiti svoje životno djelo.⁴³

Na glavnoj skupštini Jugoslavenske akademije održanoj 25. travnja 1921. za predsjednika je Akademije izabran za trogodišnje razdoblje 1921. – 1924. pravi član kemičar dr. Gustav Janeček. Tim je danom prestao trogodišnji mandat Vladimira Mažuranića.⁴⁴

Odlaskom s predsjedničke časti nije prestala aktivnost Vladimira Mažuranića u Jugoslavenskoj akademiji. On se ponajprije posvetio radovima na završetku *Prinosa*, a nakon što je i to obavio, posvetio se svojoj drugoj ljubavi, književnosti. Osobito ga je zanimalo pitanje slavenskih i hrvatskih odnosa prema islamskome svijetu. Nepunih mjesec dana nakon prestanka predsjedničkog mandata članovima svojega razreda mogao je s velikim olakšanjem najaviti da je *Pravno-povijesni rječnik* obradio do slova V, pa se nada da će do proljeća godine 1922. završiti čitavo djelo.⁴⁵

U duhu Strossmayerove ideje o sveslavenstvu potkraj godine 1921. pokrenuta je akcija za organizaciju zajedničkih projekata i trajne suradnje između Češke akademije, Kraljevskog češkog učenog društva, Srpske kraljevske akademije, Slovenskog učenog društva i Jugoslavenske akademije, pa je iste godine održan sastanak u Zagrebu na kojem je sudjelovao i Vladimir Mažuranić. Na njemu je dogovorena suradnja na mnogim područjima uključujući i ubrzanje rada na izdanju *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* što ga je Jugoslavenska akademija započela izdavati još 1880. godine. Odziva od vlasti međutim nije bilo, pa su i ona istraživanja koja su bila u tijeku morala biti reducirana.⁴⁶

⁴² Ibid., str. 59-60.

⁴³ M. KOSTRENIĆ, Dr. juris h. c. Vladimir Mažuranić, u: *Godišnjak Sveučilišta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu za školske godine 1924/25. – 1928/29.*, Zagreb, 1929., 98.

⁴⁴ *Ljetopis JAZU*: sv. 36., str. 80-81.

⁴⁵ Ibid., str. 36.

⁴⁶ *Ljetopis JAZU*: sv. 36., str. 17-32.

Na svečanoj sjednici Akademije održanoj 8. travnja 1922. književni tajnik dr. Đuro Kórbler, govoreći o nakladničkoj djelatnosti Akademije, posebno je istaknuo da je „uz golem trošak, od kojega je honorar požrtvovnim piscima tek neznan dio, Akademija je u godini 1921. stampala ove knjige: tri knjige *Rada*“ ... i nastavio: „za glavni, nešto opsežniji svezak *Prinosa za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, kojim je znatno to djelo sretno završeno, a pored bogate građe, koja je u njemu prikupljena i obrađena, veliku mu vrijednost daje i sretna prilika, da ga je jedan isti obrađivač, pravi član Vladimir Mažuranić, unatoč poodmakloj dobi života, od početka do kraja jedinstveno izradio...“⁴⁷ To je, sasvim sigurno, veliko priznanje matične institucije svojem članu za njegov dugogodišnji samoprijegoran rad. I ne samo to. Filozofičko-juridički razred zaključio je potkraj iste godine da će preporučiti Ministarstvu prosvjete da za škole i stručne biblioteke nabavi dovršeno djelo Vladimira Mažuranića koji ima golemu građu za pravnu povijest svih južnih Slavena.⁴⁸

O tadašnjem teškom gospodarskom stanju u državi, koje se odrazilo i na materijalne prilike Akademije i njenih članova, svjedoči i bizaran podatak, tj. prijedlog Akademije da se ministru prosvjete u Beogradu obrati za pomoć pravim članovima Jugoslavenske akademije s obzirom na njihovu životnu dob i tjelesnu nemoć, i to: Vjekoslav Klaiću, Miši Kišpatiću, Vladimiru Mažuraniću i dr. Tomislavu Maretiću.⁴⁹

Pokrovitelj Akademije dr. Antun Bauer svoje obraćanje na svečanoj sjednici 14. lipnja 1924. završio je ovim riječima: „Ne mogu da završim a da još ne spomenem jednu radosnu činjenicu. Odlični naš član i bivši predsjednik Vladimir Mažuranić sretno je *Dodatcima uz prinose za Hrvatski pravno-povjestni rječnik* završio veliko svoje djelo, koje je u učenom svijetu našlo toliko priznanja, te ga je na pr. Krakovska akademija, naučno društvo u Lavovu izabralo svojim članom...“⁵⁰

Sljedeće, 1925. godine Mažuranić je navršio 80 godina života, ali ga to nije spriječilo da nastavi svoj rad u Akademiji. Te je godine Akademija izdala spomen-knjigu uz proslavu tisućugodišnjice opstanka Hrvatskoga Kraljevstva *Zbornik kralja Tomislava*, u kojem je objavljen i rad Vladimira Mažuranića *Melek „Jaša Dubrovčanin“ u Indiji godine 1480.-1528. (i njegovi prethodnici u Islamu prije*

⁴⁷ *Ljetopis JAZU*: sv. 37., str. 57.

⁴⁸ *Ibid.*, str. 21.

⁴⁹ *Ljetopis JAZU*: sv. 38., str. 30.

Ovaj zaključak Akademije učinjen je 21. prosinca 1923., a pozitivan odgovor Ministarstva prosvjete, barem što se tiče Vladimira Mažuranića, došao je 6. srpnja 1925. Tim je rješenjem odlučeno „da se Vladimiru Mažuraniću određuje doživotna pomoć ravna penziji redovnog profesora univerziteta“.

⁵⁰ *Ljetopis JAZU*: sv. 39., str. 37.

Ivana Brlić Mažuranić

deset stoljeća), na temelju kojeg je kasnije njegova kći Ivana Brlić-Mažuranić napisala roman za mladež pod naslovom *Jaša Dalmatin*⁵¹. Osim toga Mažuranić je imenovan u Akademijin odbor „koji će proučiti osnovu zakona o štampi i izvijestiti skupnu sjednicu, ako se tom osnovom ugrožava sloboda nauke“.⁵²

Potkraj te godine Mažuranić je primio još jedno veliko priznanje. Akademski senat Sveučilišta SHS u Zagrebu prihvatio je prijedlog Pravoslavnog i državnog fakulteta da se Vladimir Mažuranić zbog svojih zasluga za znanost, osobito za hrvatsku pravnu povijest, prilikom njegove osamdesetgodišnjice života promovira u doktora prava *honoris causa*. Promociju su održali 15. listopada 1925. tadašnji rektor dr. Drago Perović, dekan Pravnoga fakulteta dr. Branislav Dimitrijević i promotor dr. Marko Kostrenčić.⁵³

⁵¹ Zbornik kralja Tomislava (*Posebna djela JAZU*, knj. 29), Zagreb, 1925., str. 219-290.

⁵² *Ljetopis JAZU*: sv. 39., str. 69

⁵³ KOSTRENIĆ, dr. juris. h. c. Vladimir Mažuranić, 96.

Vladimir Mažuranić preminuo je u Zagrebu 17. siječnja 1928. u osamdeset trećoj godini.

U ime Jugoslavenske akademije na pokopu se od Vladimira Mažuranića oprostio tadašnji predsjednik Jugoslavenske akademije dr. Gavro Manojlović, koji je u svojem govoru, uz ostalo, rekao:

„No koliko i bile istinite sumorne misli o sudbini zemaljskoga čovjeka, toliko ipak, ako i zastrte elegičnom zamaglicom, gledao je Vladimir Mažuranić Ivanov vedro u život, jer je iza zemaljskih tmina jasno vidio beskrajnu vedrinu neumrlih daljina.

Onamo je prenosio sve ono, što mu je najmilije i najsvetije bilo ovdje na zemlji: prethodne kršne generacije svojega roda, s velikim svojim ocem njima na čelu; čili porod svoj, uzdanicu svoju; ljubljani svoj hrvatski narod sa snažnim njegovim predstavnikom primorskih gora i prigorskoga modroga mora, zagrljen u bratskom kolu sveslavenskom; poštenu svoj rad umnoga upravljanja i savjesna suđenja kroz punih četrdeset godina; uživanje u književnom stvaranju; a na kraju svojega dugoga života puna dva decenija stvarajući u narodnoj našoj nauci.“

Akademik Mažuranić pokopan je u obiteljskoj arkadi na Mirogoju 21. siječnja 1928.

Na sjednici Filozofičko-juridičkog razreda predstojnik dr. Đuro Arnold spomenuo je teški gubitak koji je Akademiju stigao smrću dr. Vladimira Mažuranića. Razred je tom prigodom primio na znanje izjavu pravog člana dr. Marka Kostrenčića da je spreman napisati studiju o životu i radu Vladimira Mažuranića.⁵⁴

Smrt Vladimira Mažuranića komemorirana je na skupnoj sjednici Akademije održanoj 27. siječnja, na kojoj je predsjednik Gavro Manojlović istaknuo njegove zasluge za znanost i Akademiju, te na svečanoj sjednici 5. srpnja 1928.⁵⁵

4. OCJENE I PRIKAZI

Začuđuje da naša pravna znanost još nije potpuno ocijenila ukupnost znanstvenoistraživačkog rada Vladimira Mažuranića, posebno razdoblje njegova djelovanja u Jugoslavenskoj akademiji, uključujući i njegovo trogodišnje vođenje Akademije. Tu ocjenu potvrđuje i relativno skromna bibliografija radova o osobi i djelu Vladimira Mažuranića. Tako, ako preskočimo biografske i bibliografske natuknice u enciklopedijama i leksikonima, koje ponekad sadrže i pogrešne po-

⁵⁴ *Ljetopis JAZU*: sv. 41., str. 21.

Pregledavajući bibliografiju dr. Marka Kostrenčića, nismo našli podatak da je on to zaista učinio.

⁵⁵ *Ljetopis JAZU*: sv. 41., str. 31, 73-74, 78.

datke o činjenicama iz njegova života i rada, o čemu će kasnije biti nešto više riječi, ozbiljnije radove o Vladimiru Mažuraniću možemo nabrojiti gotovo prstima jedne ruke. To je, naravno, bila i realna poteškoća prigodom pisanja ovoga članka.

Svakako najpotpuniji prikaz cjelokupnoga rada Vladimira Mažuranića nakon njegove smrti objavio je 1928. M. Cihlar Nehajev u *Eseju o Vladimiru Mažuranića*.⁵⁶ Taj je uradak istaknuti jezikoslovac Josip Bratulić ocijenio kao „biser naše esejističke literature i osebujno djelo u opusu Milutina Cihlara Nehajeva“.⁵⁷ Iste te godine dr. Juraj Andrassy objavio je u časopisu *Narodna starina* iscrpan životopis Vladimira Mažuranića. Govoreći o Mažuraniću kao velikom znanstveniku, rodoljubu i plemenitom čovjeku, J. Andrassy piše: „Resile su ga sve vrline otmjena značaja. Kad je Khuen došao u Hrvatsku htio se – kao spretan političar – okružiti ljudima, koji imaju ugled u narodu. Pozvao je k sebi i Mažuranića i učinio mu najlaskavije ponude, da stupi u kolo njegovih užitih suradnika. Mažuranić bio je tada upravni činovnik, no ipak je bez okolišanja odgovorio: ‘Zaboravljate da se zovem Mažuranić.’ Ponos na prvom mjestu, visoko držanje poštenog glasa imena, žarko rodoljublje, plemenitost srca, a uz to pripravnost pomoći u svakoj zgodi, to su bile odlike jednoga od najumijih Hrvata zadnjih 100 godina.“⁵⁸ Nakon toga trebalo je pričekati gotovo sedamdeset godina do objave članka filologa Ive Pranjkovića *Magnum opus Vladimira Mažuranića* u kojemu se govori o velikom općekulturnom, leksikografskom i terminološkom značenju Mažuranićevih *Prinosna*.⁵⁹ Po njegovom mišljenju, bio je to velik rječnik pod više nego skromnim naslovom. I zaključuje: „O *Prinosima* bi se ... moglo reći kako su do dana današnjega najbolji i najpotpuniji rječnik pravnih, posebice starih pravnih naziva u Hrvata. To je djelo bez kojega se bilo kakav govor o hrvatskoj pravnoj terminologiji uopće ne može, a ni ubuduće se neće moći zamisliti.“ Godine 2009. Andrijana Kos-Lajtman i Jasna Horvat objavile su članak pod nazivom *Tematsko-motivske veze u stvaralaštvu Vladimira Mažuranića i Ivane Brlić- Mažuranić* u kojem se rasvjetljuju podudarnosti i međusobni utjecaji u književnom stvaralaštvu Ivane Brlić-Mažuranić i znanstvenom radu Vladimira Mažuranića.⁶⁰

⁵⁶ M. Cihlar NEHAJEV, *Eseji o Vladimiru Mažuraniću*, *Hrvatska revija*, god. 1, br. 1/2, Zagreb, 1928., 1-21 i god. 2, br. 5, 1929., 273-280.

⁵⁷ Ivo PRANJKOVIĆ, *Magnum opus Vladimira Mažuranića* (Prinosi za hrvatski pravno povjestni rječnik, Zagreb, 1908.-1922.), u: *Radovi Leksikografskog zavoda 'Miroslav Krleža'*, knj. 4., Zagreb, 1995., 127.

⁵⁸ Juraj ANDRASSY, Vladimir Mažuranić, *Narodna starina*, knj. 7, br. 16, Zagreb, 1928., 101-103.

⁵⁹ PRANJKOVIĆ, *Magnum opus Vladimira Mažuranića*, 131.

⁶⁰ Andrijana KOS-LAJTMAN – Jasna HORVAT, *Tematsko-motivske veze u stvaralaštvu Vladimira Mažuranića i Ivane Brlić-Mažuranić*, *Riječ*, god. 15, br. 4, Zagreb, 2009., 182-206.

Mile Mamić još je jedan jezikoslovac koji, pišući knjigu *Temelji hrvatskoga pravnog nazivlja*, nije mogao zaobići radove Vladimira Mažuranića. Tako u samome predgovoru spomenute knjige polazi od činjenice da postoji tisućljetna hrvatska pravna tradicija i u potvrdu toga citira Vladimira Mažuranića, koji s pravom zanosno govori: „Od Kotora i Dubrovnika do Istre, po župah hrvatskih u sadašnjoj Bosni, Dalmaciji i Hrvatskoj nalazimo tragova jednomu službenomu hrvatskomu jeziku zapadnoga govora... Pravni spomenici, iz tih predjela potječući, što nam ih je sudbina spasila iz vrtloga burnih vjekova, svjedoci su nam, da onaj bludi, tko misli, da je jezik naš kao jezik službeni, pravnički, jezik mlad, nov.“ (Vladimir Mažuranić, „O rječniku pravnoga nazivlja“, *Rad JAZU*, 150, str. 236).⁶¹

Moglo se očekivati da će članovi, odnosno suradnici, Jugoslavenske/Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pokazati veći interes za istraživanja ličnosti i djela Vladimira Mažuranića. To se, uz časne izuzetke, nije dogodilo. Od pozitivnih primjera treba istaknuti članak Ferde Čulinovića *Razvitak državopravne historije* u kojem je dao vrlo visoku ocjenu Mažuranićevu djelu. On kaže: „Naročita zasluga za razvitak pravne historije pripada Vladimiru Mažuraniću napose zbog njegova djela *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik od (1908. do 1922.)*.“⁶² Tu svakako treba spomenuti i ocjene dvojice akademika koji slove za najbolje poznavatelje djela Vladimira Mažuranića – Marka Kostrenčića, suvremenika V. Mažuranića, koji je u svojim ranijim radovima bez ikakve rezerve hvalio Mažuranićev rad na *Prinosima*. Međutim, u natuknici o V. Mažuraniću objavljenoj u *Enciklopediji Jugoslavije*, M. Kostrenčić, ne dovodeći u pitanje veliko značenje *Prinosa*, ipak daje jednu jedinu, ne baš beznačajnu, primjedbu i kaže: “M. je u tom djelu skupio golem materijal iz hrvatskih pisanih pravnohistorijskih izvora ali ga nije mogao do kraja sistematski obraditi, a i njegova fantazija zavodila ga je na stranputice etimološke, filološke i historiografske.”⁶³ Drugi akademik koji je bio gotovo opčinjen veličinom Mažuranićeva djela jest Mijo Mirković, ekonomist po obrazovanju, ali istovremeno i priznati književnik (pisao je pod pseudonimom Mate Balota). Po njegovu mišljenju, koje je objavio u knjizi *Ekonomska historija Jugoslavije*, *Prinosi* su najveće djelo dokumentacije ekonomskog jedinstva jugoslavenskih naroda i jedino zaista klasično djelo jugoslavenske povijesti.⁶⁴ Zatim valja spomenuti i rad akademika Hodimira Sirotkovića pod nazivom *Uloga Vinodolske obitelji Mažuranić u pravnoj, te političkoj i kulturnoj povijesti hrvatskog naroda* u kojem je autor posebnu pažnju posvetio onim najznačajnijima među

⁶¹ Mile MAMIĆ, *Temelj hrvatskoga pravnog nazivlja*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1992., 5.

⁶² Ferdo ČULINOVIĆ, *Razvitak državopravne historije*, u: *Spomenica u počast 40-godišnjice osnivanja SKJ 1919-1959*, sv. 1 (*Djela JAZU*, knj. 51 [52], Zagreb:JAZU, 1960., 80-89.

⁶³ *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 6, 58.

⁶⁴ Mijo MIRKOVIĆ, *Ekonomska historija Jugoslavije*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1962., 4.

Mažuranićima, Ivanu i Vladimiru.⁶⁵ Isto tako upućujemo i na raspravu Branka Hećimovića, člana suradnika Hrvatske akademije, *Vladimir Mažuranić i kazalište*, u kojoj je prikazao veze V. Mažuranića s kazalištem i dramskom književnošću pretpostavljajući „da se one možda iskazuju i u njegovom glavnom znanstvenom djelu, u *Prinosima...*“.⁶⁶

U spomenicama Jugoslavenske/Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koje su izdane prigodom obilježavanja Akademijinih obljetnica (100., 120., 125., 140. i 150. godišnjice) neočekivano nalazimo različite podatke o datumu izbora Vladimira Mažuranića za pravog člana Jugoslavenske akademije.⁶⁷ Tako se u uvodnom dijelu prve dvije spomenice nalazi točan podatak da je izabran 1910. godine (11. ožujka), dok u spomenicama posvećenima obilježavanju 125., 140. i 150. godišnjice osnivanja Akademije nalazimo pogrešan podatak prema kojem je taj izbor izvršen tek 1918.⁶⁸

U drugim izvorima nailazimo na još veće pogreške. Tako se npr. kao godina izbora V. Mažuranića za pravog člana Akademije navodi 1913. (*Pravni leksikon*;⁶⁹ knjiga *Znameniti i zaslužni Hrvati*;⁷⁰ *Hrvatska enciklopedija*⁷¹). *Hrvatski leksikon* kao datum Mažuranićeva izbora navodi 1918. godinu, a osim toga objavljuju pogrešnu fotografiju na kojoj se ne nalazi Vladimir Mažuranić već njegov mlađi rođak književnik Vladimir Fran Mažuranić.⁷²

⁶⁵ Hodimir SIROTKOVIĆ, Uloga Vinodolske obitelji Mažuranić u pravnoj, te političkoj i kulturnoj povijesti hrvatskog naroda, *Rad HAZU*, 465, Zagreb, 1993., 151-170. I u ovom članku nalazi se pogrešan datum Mažuranićeva izbora za pravog člana Akademije

⁶⁶ Branko HEĆIMOVIĆ, Vladimir Mažuranić i kazalište, u: *Dani hvarskog kazališta*, Zagreb: HAZU-Split: Književni krug, 2000., 229-239.

⁶⁷ *Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti 1866.-1966.*, Zagreb: JAZU, 1966., 1-156 + slike osnivača i predsjednika

120 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb: JAZU, 1986., 1-142.

125 godina djelovanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb: JAZU, 1991., 1-68.

125 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1866.-1991., Zagreb: HAZU, 1991., 1-238.

140 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1861.-2001., Zagreb: HAZU, 2001., 1-262.

150 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1861.-2011., Zagreb: HAZU, 2011., 1-331.

⁶⁸ *JAZU 1866-1966*, str. 37.

120 godina JAZU, str. 84.

125 godina djelovanja JAZU, str. 14.

125 godina JAZU, str. 16., 188. (točan podatak u dijelu gdje se nalazi popis umrlih članova)

140 godina HAZU, str. 14.

150 godina HAZU, str. 16.

⁶⁹ *Pravni leksikon*, Zagreb: Leksikografski zavod 'Miroslav Krleža', str. 707.

⁷⁰ *Znameniti i zaslužni Hrvati od 925-1925.*, Zagreb: Odbor za izdanje knjige "Zaslužni i znameniti Hrvati 925-1925.", 184.

⁷¹ *Hrvatska enciklopedija*, sv. 7, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 165.

⁷² *Hrvatski leksikon*, sv. 2, Zagreb: Naklada Leksikon, 1977., 87.

Ipak, više od rečenog iznenađuje podatak da se u *Spomenici posvećenoj obilježavanju 140 godina HAZU* u opsežnom prikazu rada članova Razreda za društvene znanosti uopće ne spominje da je tom razredu pripadao i Vladimir Mažuranić kao ni njegovo kapitalno djelo. Ista napomena jednako se odnosi i na reprezentativnu spomenicu prigodom obilježavanja 150 godina Hrvatske akademije.⁷³

Svi spomenuti pogrešni podatci i nepotpune činjenice prikazani su s jedinom namjerom da se ubuduće koriste točni podatci o životu i djelu Vladimira Mažuranića.

5. ZAKLJUČAK

Monumentalno djelo Vladimira Mažuranića *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik* (1908. – 1922.) u prvom je redu pravno-povijesno, no ono sadržava i mnogo građe za pravne teoretičare i sociologe. Tim radom Mažuranić je namjeravao dati svoj doprinos čišćenju i usavršavanju pravne terminologije u suvremenoj uporabi.⁷⁴ Kad je 1908., uz veliku materijalnu pomoć Akademije, započeo s izdavanjem prvoga sveska, nije ni slutio kakav je težak zadatak pred njim. U početku priprema pojedine sveske *Prinosa*, koji su, po njegovu mišljenju, trebali biti dopunom *Velikom akademijskom rječniku*, djelomično se mogao koristiti i rezultatima istraživanja za potrebe toga rječnika. Međutim, kako je posao V. Mažuranića unatoč svim teškim prilikama napredovao vrlo brzo, on je uskoro (nakon objave 32. sveska *Velikog rječnika* od ukupno 97 svezaka) – od godine 1914., kada je izdavao peti svezak *Prinosa*, bio lišen potpore koju mu je do tada pružao *Veliki rječnik*.⁷⁵ Ostao je praktički sam, pred otvorenom knjigom hrvatske povijesne pisane i usmene pravne terminologije koju je, prema njegovim visokim kriterijima, trebalo pretočiti u deset svezaka *Prinosa*.⁷⁶

Za vrijeme svojega dugog i plodnog života, skroman i samozatajan, obogaćen velikim znanjem i iskustvom, poliglota i ljubitelj lijepe književnosti, obnašao je visoke pravosudne dužnosti, a za svoj je znanstveni rad primio brojne inozemne i domaće pohvale i priznanja, uključujući izbor za pravog člana i predsjednika Jugoslavenske akademije. Ipak, svojim najvećim životnim djelom smatrao je *Prinose za hrvatski pravno-povjestni rječnik*.

⁷³ 150 godina HAZU, str. 87.

Vladimir Mažuranić spominje se samo u kontekstu opisa znanstvenog rada Mije Mirkovića, i to: "Uzevši za osnovu svoga istraživanja načelo akademika V. Mažuranića da je 'najbitnije za život svakog naroda: poznavanje i bezstrasna ocjena davnine i djela prošlih pokoljenja', Mirković je prihvatio njegov stav da je 'korijen živ i zdrav, a deblo povijesti hrvatskoga naroda odoljet će i jačem vihoru!'"

⁷⁴ *Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti 1866-1966*, str. 42.

⁷⁵ KOSTRENIĆ, V. Mažuranić: *Prinosi*, 48, 508-509.

⁷⁶ KOSTRENIĆ, dr. juris h. c. Vladimir Mažuranić, 98.

Nažalost, naša pravna znanost još uvijek ni nakon osamdeset i četiri godine od Mažuranićeve smrti nije ocijenila ukupnost njegova mukotrpnog znanstvenog rada u cjelini, a ni posebno njegovo djelo *Prinosi*. Želja nam je bila da i ovim prilogom, koji se prije svega odnosi na prikaz Mažuranićeva djelovanja u Jugoslavenskoj akademiji, posebice na trogodišnje vođenje Akademije, potaknemo upravo pravne povjesničare, ali i druge, da novim istraživanjima pridonese boljem poznavanju života i djela neopravdano zaboravljenog Vladimira Mažuranića.

Članak ćemo završiti riječima Ive Pranjkovića, koji u članku *Magnum opus Vladimira Mažuranića*, po našem mišljenju, na najbolji mogući način ocrtava veliko djelo V. Mažuranića. „Zbog svega toga nema nikakve sumnje da je Vladimir Mažuranić doista zaslužio da se njegova životnog projekta *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, kapitalnog djela i hrvatske pravne znanosti i hrvatske leksikografije, i danas sjećamo sa zahvalnošću i ponosom. Ono je bilo, jest i ostat će dragocjen podsjetnik na hrvatsku samosvjesnost i duboku ukorijenjenost na ovim prostorima, ali i spomenik trajniji od mjedi što ga je Vladimir, sin velikog pjesnika i hrvatskog bana, izgradio sebi i slavnom rodu Mažuranića.“⁷⁷

⁷⁷ PRANJKOVIĆ, *Magnum opus*, 132.

Literatura

1. Juraj ANDRASSY, Vladimir Mažuranić, *Narodna starina*, knj. 7, br. 16, Zagreb, 1928., 101-103.
2. Josip BRATULIĆ – Stjepan DAMJANOVIĆ, *Hrvatska pisana kultura: izbor djela pisanih latinicom, glagoljicom i ćirilicom od VIII.-XXI. stoljeća*, sv. 3: XX.-XXI. stoljeće, Križevci: Veda, 2008., 100.
3. Ivan BRLIĆ, *Dokumenti o životu i ličnosti Vladimira Frana Mažuranića*, Zagreb: JAZU, Odjel za suvremenu književnost, 1960.
4. Ivan BRLIĆ, *Dokumenti o životu i ličnosti Vladimira Frana Mažuranića*, *Rad JAZU*, 341, Zagreb, 1965., 489-564.
5. Ferdo ČULINOVIĆ, *Razvitak državnopravne historije*, u: *Spomenica u počast 40-godišnjice osnivanja SKJ 1919-1959*, sv. 1 (*Djela JAZU*, knj. 51[52!]), Zagreb: JAZU, 1960., 80-89.
6. *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 6, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1965.
7. Mirjana GROS, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga*, Zagreb: Novi Liber, 2004.
8. Branko HEĆIMOVIĆ, Vladimir Mažuranić i kazalište, u: *Dani hvarskog kazališta*, Zagreb: HAZU-Split: Književni krug, 2000., 229-239.
9. *Hrvatska enciklopedija*, sv. 7, Zagreb: Leksikografski zavod 'Miroslav Krleža', 2005.
10. *Hrvatska i Europa: kultura, znanost i umjetnost*, sv. 4, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga, 2009.
11. *Hrvatski leksikon*, sv. 2, Zagreb: Naklada Leksikon, 1997.
12. Andrijana KOS-LAJTMAN – Jasna HORVAT, *Tematsko-motivske veze u stvaralaštvu Vladimira Mažuranića i Ivane Brlić-Mažuranić*, *Riječ*, god. 15, br. 4, Zagreb, 2009., 182-206.
13. Marko KOSTREŃIĆ, dr. iuris h. c. Vladimir Mažuranić, u: *Godišnjak Sveučilišta Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu za školske godine 1924/25.-1928/29.*, Zagreb, 1929., 96-98.
14. Marko KOSTREŃIĆ, V. Mažuranić: *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, [prikazi], *Mjesečnik Pravičnog društva u Zagrebu*, 39, Zagreb, 1913., 483-486; 42, 1916., 372-378; 48, 1922., 506-509.
15. Marko Kostrenčić 1884.-1976. (*Spomenica preminulim akademikima*, sv. 2), Zagreb: JAZU, 1979.
16. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*: sv. 21: za godinu 1906., Zagreb, 1907. – sv. 31/1: za godinu 1916., Zagreb, 1916.; sv. 32/1: za godinu 1917., Zagreb, 1917.; sv. 33: za godinu 1918., Zagreb, 1919. – sv. 43: za godinu 1929./30., Zagreb, 1931.; sv. 50: za godinu 1936./37., Zagreb, 1938.
17. Mile MAMIĆ, *Temelji hrvatskoga pravnog nazivlja*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1992.
18. Vladimir MAŽURANIĆ, Melek 'Jaša Dubrovčanin' u Indiji god. 1489.-1528. i njegovi prethodnici u Islamu prije deset stoljeća, u: *Zbornik kralja Tomislava (Posebna djela JAZU*, knj. 29), Zagreb, 1925., str. 219-290 + Opaske k članku, 554-681.
19. Vladimir MAŽURANIĆ, O rječniku pravnoga nazivlja hrvatskoga, *Rad JAZU*, 150, Zagreb, 1902., 235-246.
20. Vladimir MAŽURANIĆ, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Zagreb, 1908.-1923. (pretisak: Vladimir MAŽURANIĆ, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, 2 sv., Zagreb: Informator, 1975).

21. Vladimir MAŽURANIĆ, Sbirka hrvatskih listina u Mažuranića, *Vjestnik zemaljskog Arhiva*, god. 4., sv. 4, Zagreb, 1902., 195-210.
22. Mijo MIRKOVIĆ, *Ekonomska historija Jugoslavije*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1962.
23. Milutin Cihlar NEHAJEV, Eseji o Vladimiru Mažuraniću, *Hrvatska revija*, god. 1, br. 1/2, Zagreb, 1928., 1-21 i god. 2, br. 5, 1929., 273-280.
24. Ivo PRANJKOVIĆ, Magnum opus Vladimira Mažuranića: (Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik, Zagreb, 1908.-1922.), u: *Radovi Leksikografskog zavoda 'Miroslav Krleža'*, knj. 4., Zagreb, 1995., 125-132.
25. *Pravni leksikon*, Zagreb: Leksikografski zavod 'Miroslav Krleža', 2007.
26. Hodimir SIROTKOVIĆ, Uloga Vinodolske obitelji Mažuranić u pravnoj, te političkoj i kulturnoj povijesti hrvatskog naroda, *Rad HAZU*, 465, Zagreb, 1993., 151-170.
27. Spomenice JAZU/HAZU:
 - *Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti 1866-1966*, Zagreb: JAZU, 1966.
 - *120 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Zagreb: JAZU, 1986.
 - *125 godina djelovanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1866-1991*, Zagreb: JAZU, 1991.
 - *125 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1866-1991*, Zagreb: HAZU, 1991.
 - *140 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1861.-2001.*, Zagreb: HAZU, 2001.
 - *150 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1861 – 2011*, Zagreb: HAZU, 2011.
28. Fran VRBANIĆ, *Ekonomski spisi*, predgovor Slobodan Kaštela, Zagreb: Dom i svijet, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2005.

Vladimir Mažuranić

Full Member and President of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts

Summary

Vladimir Mažuranić, legal historian and writer, was full member and president of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts (today the Croatian Academy of Sciences and Arts). Vladimir Mažuranić was a descendant of a distinguished Vinodol family, which played a significant part in the Croatian legal, political and cultural history. He was a polyvalent personality: apart from having had detailed knowledge of the administration and thorough comprehension of law, he was a writer and a poet, and wrote dramatic texts and biographical studies; above all, however, he was a distinguished scientist. In the period 1908–1922, the Yugoslav Academy published his capital scientific work – *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik (The Croatian Dictionary of History and Law)* in ten volumes, and in 1923, the author's *Dodaci (Appendices)* on a total of 1,756 pages followed. It is a rather surprising fact that up to the present, in our science, no comprehensive evaluation of this work's level of importance has been made. Mažuranić was elected President of the Yugoslav Academy in May 1918. His three-year presidential mandate at the Academy was additionally complicated by the economic, political and social circumstances following World War One.

Keywords: Vladimir Mažuranić; the Yugoslav Academy of Sciences and Arts; *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik (The Croatian Dictionary of History and Law)*; Academy president